

Гене́за

Людмила Масол
Олена Гайдамака
Оксана Колотило

НОВА УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

МИСТЕЦТВО

Частина 2

1

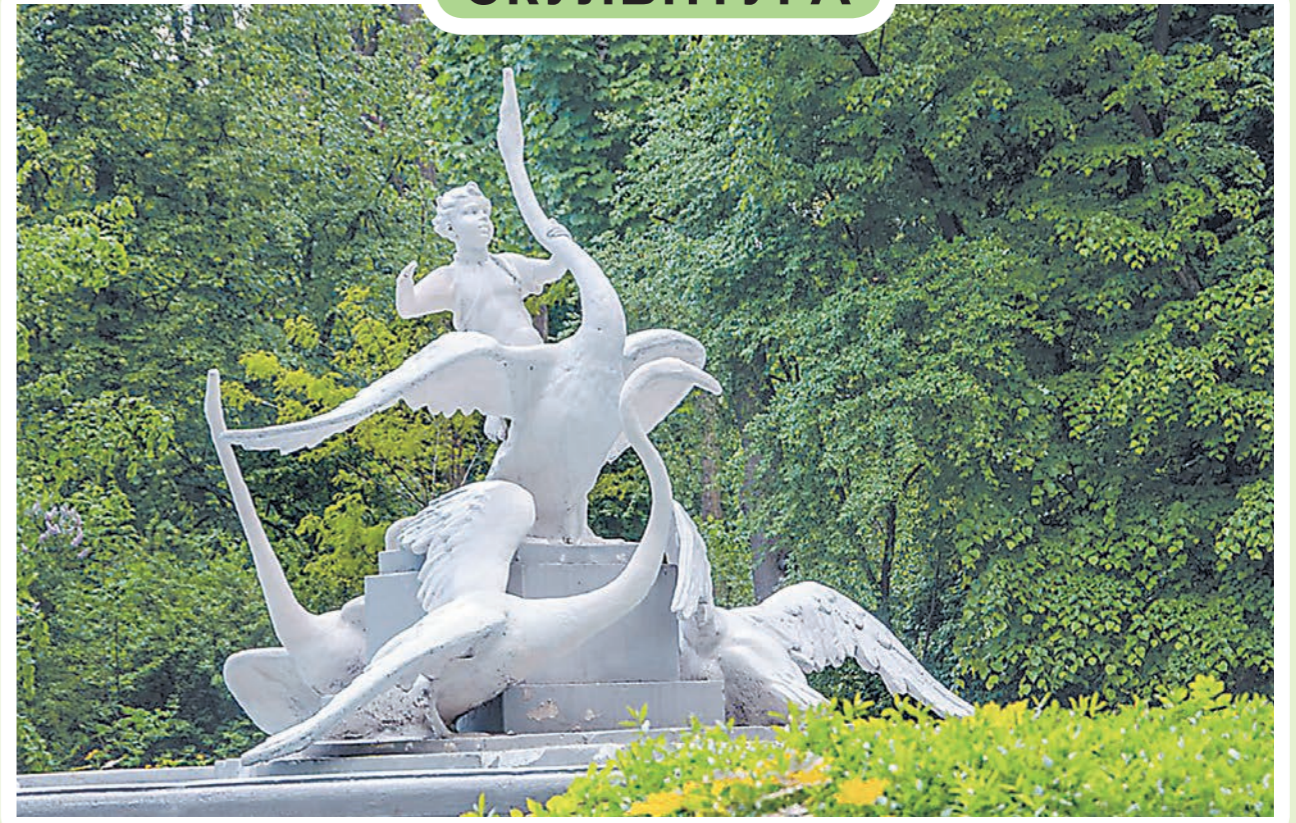
КЛАС

КАРТИНА

СКУЛЬПТУРА

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

*Музика Михайла Вербицького
Слова Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

МУЛЬТФІЛЬМ

ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР

Людмила Масол, Олена Гайдамака, Оксана Колотило

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для осіб
з особливими освітніми потребами
(Н 54.1 – Н 54.2)

1 клас

(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
«Генеза»
2024

УДК 7*кл1(075.2.056.262)
М29

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 03.02.2023 р. № 110)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

*Підручник створено відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом О. Я. Савченко;
Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна*

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— Завдання і
запитання

— Переглянь

— Послухай

— Заспівай,
заграй

— Зобрази

— Узагальнення

Масол, Людмила Михайлівна

М29 Мистецтво : підруч. інтегр. курсу для осіб з особ.
освіт. потребами (Н 54.1 – Н 54.2). 1 кл. (у 2-х ч.) :
ч. 2 / Людмила Масол, Олена Гайдамака, Оксана
Колотило. — Київ : Генеза, 2024. — 80 с. : іл.

ISBN 978-617-8353-74-2

ISBN 978-617-8353-76-6 (Ч. 2)

УДК 7*кл1(075.2.056.262)

ISBN 978-617-8353-74-2

ISBN 978-617-8353-76-6 (Ч. 2)

© Масол Л. М., Гайдамака О. В.,
Колотило О. М., 2024

© ТОВ «Генеза», оригінал-макет, 2024

ЛЮБИ ПЕРШОКЛАСНИКИ ТА ПЕРШОКЛАСНИЦІ!

Цей підручник поведе вас у Країну Мистецтва. Ви мандруватимете з вірними помічниками — Лясолькою та Барвиком. Вони навчать вас співати, малювати, передавати красу довілля у творчості.

Щастя!

Розділ II

ЗАГАДКИ ХУДОЖНІХ МОВ

16. МАНДРИ КРАЇНОЮ МИСТЕЦТВ

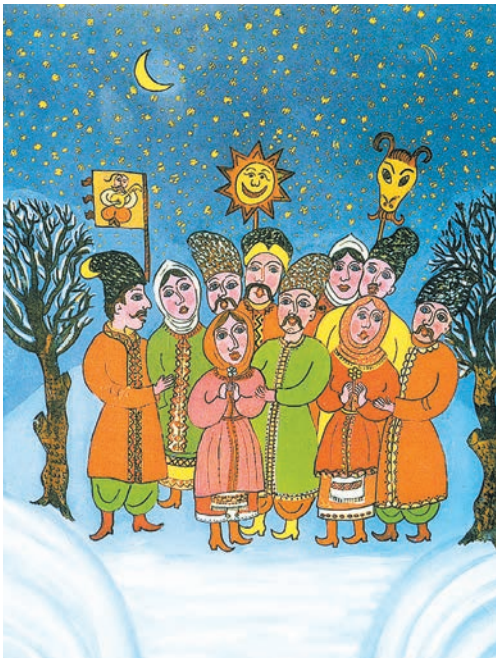
Кожен вид мистецтва має свою мову. Музика «промовляє» до нас звуками. **Вокальну** музику співають, **інструментальну** — виконують на різних музичних інструментах.

Українська народна мелодія «Щедрівочка щедрувала».

Визнач, де вокальна музика, а де — інструментальна. Хто виконавці?

З якої картини «звучить» вокальна музика, а з якої — інструментальна? Які із зображених інструментів ти знаєш? Який настрій музики ти уявляєш?

Придумай і заспівай мелодію до цього вірша. Який буде її настрій? Поясни.

Радість для малечі —
цирк — на цілий вечір!
Ось арени коло
і веселий клоун,

тигри і жонглери,
фокусники й леви,
міми, акробати...

Цирк — дитинства свято!

Олена Полянська

Ф. Мендельсон. «Танець клоунів» з концертної сюїти «Сон літньої ночі».

Це музика вокальна чи інструментальна? Як вона «розповіла» про клоунів? Що ти знаєш про цирк? Доповни свою розповідь за картинами.

Цирк — це вид мистецтва. На арені під музику виступають клоуни, акробати, фокусники.

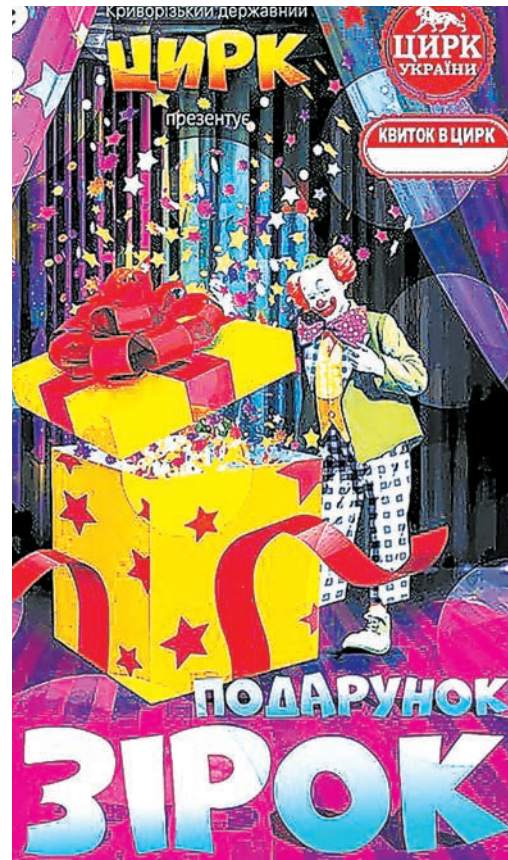
Який вид мистецтва «спілкується» з нами мовою звуків? А як «говорить» цирк?

16. МАНДРИ КРАЇНОЮ МИСТЕЦТВ

За допомогою образотворчого мистецтва ми можемо дізнатися багато нового. Наприклад, про цирк, який дуже люблять усі діти.

У цирковій афіші повідомляють, коли й де відбудеться весела вистава. На ній можна побачити майбутніх виконавців — циркових акторів.

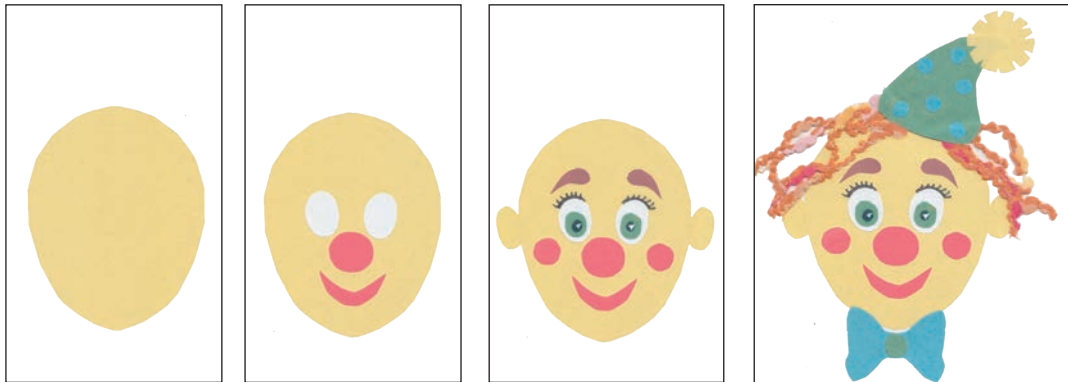
 Про що «розказують» циркові афіші, подані на ілюстраціях? Кого на них зображено? Чи викликали ці афіші в тебе бажання відвідати циркову виставу, познайомитися з клоунами?

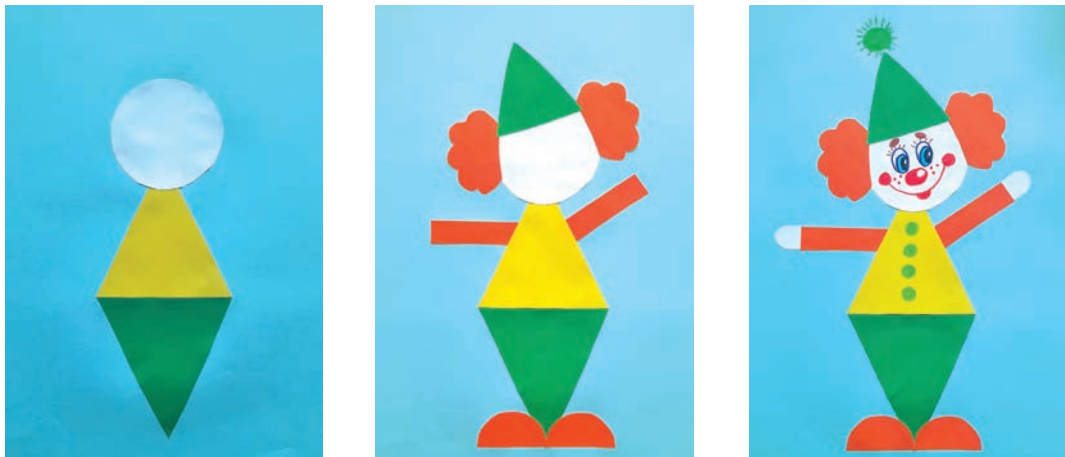

Створи веселого циркового клоуна (аплікація).

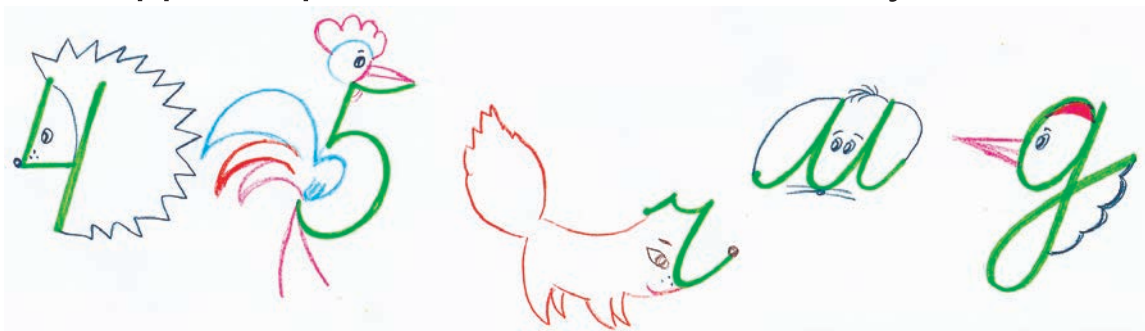
Варіант 1

Варіант 2

Якою мовою «говорить» образотворче мистецтво? Мовою звуків чи ліній і кольорів? На дозвіллі намалюй тваринок за допомогою букв і цифр за зразком або власним задумом.

17. ЗУСТРІЧ ІЗ ТЕАТРОМ

Театр — це мистецтво перевтілення в різних персонажів. Це чарівне вікно у світ фантазій і мрій.

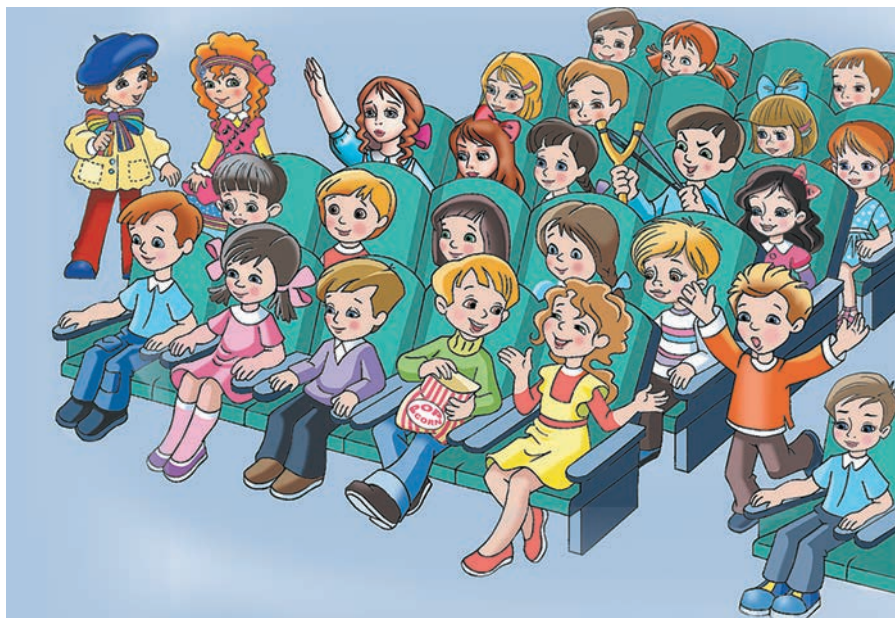
Мова театру незвичайна. На сцені театру оживають герої казок та інших творів. Ці дива творять **актори**. У драматичному театрі актори розмовляють, а в музичному — співають і танцюють.

М. Равель. Балет «Дитя та чари» (відеофрагмент).

Яких героїв грали актори? Це театр драматичний чи музичний?

Допоможи Барвику й Лясольці визначити, як потрібно поводитися в театрі.

Два півники (музика і слова народні).
Виконай разом із друзями пісню в ролях. Створи́ть музичний супровід (барабан, трикутник, бубон).

! Прислухайся до свого співу —
■ звук має бути ненапружений

Зіграй разом із друзями ролі лисички, півника, вовчика та зайчика за віршами Ігоря Січовика.

А ЩО В МІШКУ?

— Лисичко, лисичко,
де була цілу нічку?
— Я була у півника,
півника-іменинника...
— А що в тебе у мішку?
— Кукуріку!

ЗАХИСНИК

Вовчик виє серед ночі,
повні суму в нього очі.
Підійшов Зайко до нього,
заспокоює малого:
— Доки я живу у лісі,
ти нікого тут не бійся!

Які особливості музичного театру?

17. ЗУСТРІЧ ІЗ ТЕАТРОМ

Про чарівність мистецтва театру часто розповідає його будівля. Наприклад, будівля театру ляльок у Києві нагадує казковий палац.

Чи доводилося тобі бувати в театрі ляльок? Хто там виступає? Розкажи про зображених театральних персонажів.

Для того щоб створити театральну ляльку, художник спочатку робить малюнок — ескіз, потім виготовляє, одягає її.

Намалюй ляльку до казки «Лисичка, Котик і Півник», яка тобі більше подобається.

На дозвіллі пограйся в гру «Ляльковий театр». Обери з-поміж своїх іграшок акторів, «оживи» їх.

18. ЧАРІВНИКИ БАЛЕТУ

Існують вистави, де виконавці «розповідають» мовою музики і танцю. Це — балет!

С. Спанудакіс (Stamatis Spanoudakis).
«Зимовий вальс».

Який танець виконували сніжинки — ніжний, загадковий чи урочистий, енергійний? Опиши рухи танцівниць — балерин.

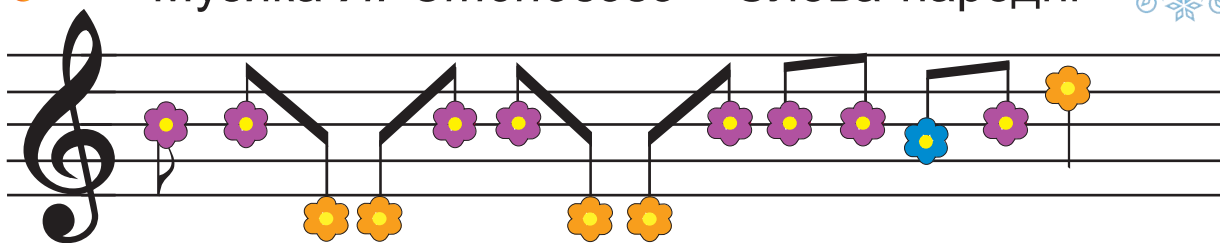
Балет — вистава, зміст якої розкривається за допомогою танцювальних рухів під музику.

Танець має свою особливу мову — рухів і жестів. Наприклад, вальс виконують за допомогою граційних рухів.

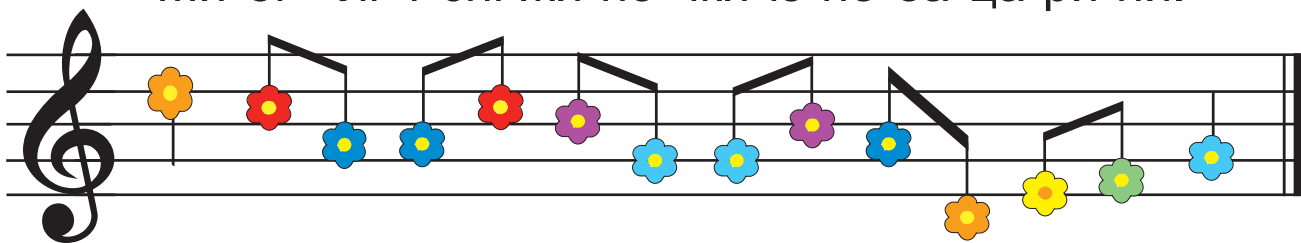

СНІЖИНКИ

Музика *Я. Степового* Слова народні

Ми бі - лі - ї сні - жи - но - чки із не - ба ца - ри - ни.

Ле - ге - нькі, як пу - ши - но - чки, ле - ті - мо всі сю - ди.

Співаючи, уяви, як сніжинки кружляють у танку, наче тендітні балеринки. Прикрась свій спів звучанням трикутника. Придумай рухи сніжинок. Порівняй мелодії пісні Я. Степового та вальсу сніжинок С. Спанудакіса. Якою мовою «говорить» мистецтво танцю?

Якою мовою «говорить» мистецтво танцю? Розкажи про це за допомогою ілюстрації. За бажання відтвори малюнками сніжинок куплети пісні.

18. ЧАРІВНИКИ БАЛЕТУ

Художників нерідко захоплювали витончені балерини та їхній граційний танець. Балетом можеш займатись і ти.

Уяви, які танці зображено. Поміркуй, чим костюм балерини відрізняється від звичайного вбрання.

Як видно з ілюстрацій, артисти балету виступають у сценічних костюмах. Перед тим як виготовити костюм, художник уявляє його і створює ескіз.

Придумай сценічні костюми для балету та намайлюй їх за шаблоном.

Пофантазуй, як можна створити балерин із живих квітів улітку.

19. БАЛЕТ-КАЗКА

У театрі музику найчастіше виконує **оркестр**. Він додає чарівності персонажам спектаклю завдяки звучанню різних інструментів.

Оркестр — великий колектив музикантів, які грають на різних музичних інструментах.

Б. Павловський. Балет-казка «Білосніжка і семеро гномів» (фрагмент).

Музика твору вокальна чи інструментальна? Передай свої враження від звучання оркестру.

Кожен інструмент оркестру має своє неповторне звучання: яскраве, прозоре, дзвінке тощо.

скрипка

труба

барабан

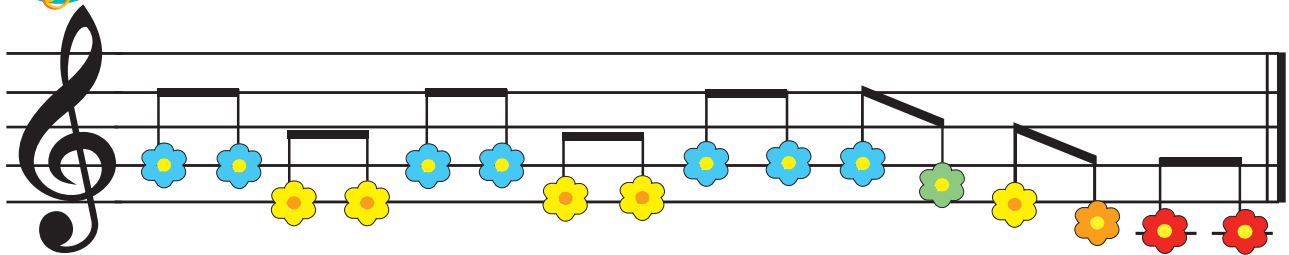
М/ф «Білосніжка і семеро гномів» (фрагмент).

Придумай та заспівай мелодії для гномів із казки.

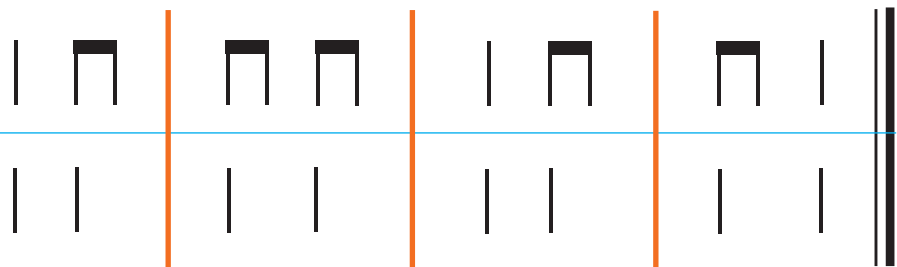
Заспівай поспівку.

В лі-сі чу-ти див-ний го-мін, то дзве-нять дзві-ноч-ки гно-мів.

Гра «Оркестр». Створи разом із друзями оркестр за допомогою дитячих музичних інструментів.

Пофантазуй і уяви звучання зображених інструментів оркестру в кольорах.

19. БАЛЕТ-КАЗКА

Диво театру створюється не тільки грою акторів, музикою, танцем, але й красивими костюмами та гримом. Завдяки гриму ми можемо побачити перевтілення актора на казкового персонажа.

Розглянь грим акторів балету-казки. Чи нагадують танцівники-гноми маленьких казкових дідусів?

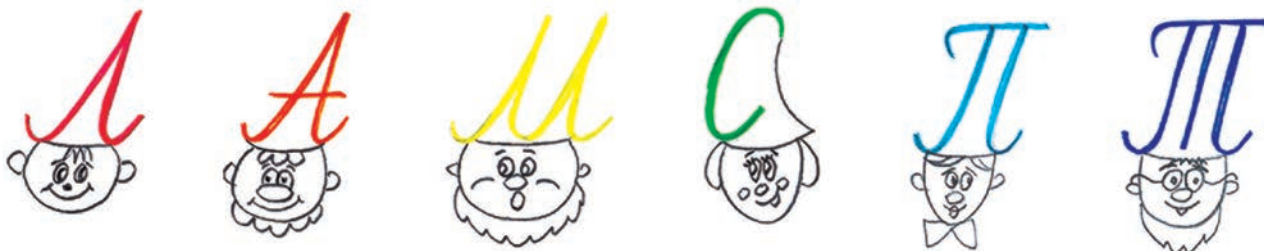

Пофантазуй і створи образи казкових гномів.

Сім братів-малярів
фарбували ліс і дім.

Ці веселі добрі гноми
дітлахам усім відомі.

Варіант 1. Пригадай, як пишуться вивчені літери, і перетвори їх на веселих гномів.

Варіант 2. Перетвори кольорові плями на веселих гномів. Знайди теплі і холодні кольори. Яких плям більше — теплих чи холодних кольорів?

Згадай сім кольорів веселки і сім нот.

20. ВЕСЕЛИЙ МАНДРІВНИК НА ОПЕРНІЙ СЦЕНІ

Помандруймо до музичного театру, який називають оперою. Там кожен персонаж має власну пісню. Її називають **арією**. Арію виконують співацькі голоси: чоловічі, жіночі й навіть дитячі.

Н. Барабаш. Арія Тіста з опери-казки «Колобкові мандри».

Який характер арії? Який співацький голос її виконав?

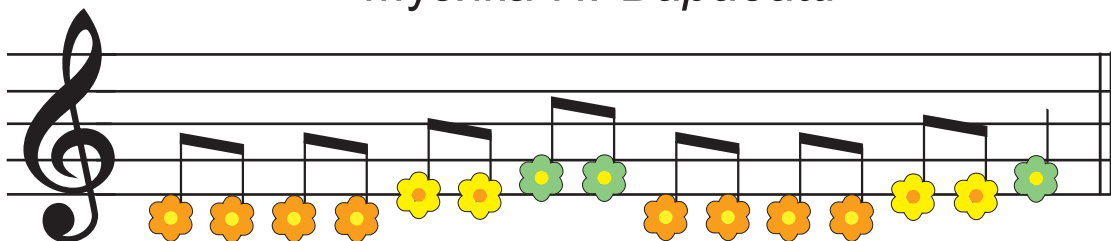
Барвик і Лясолька вирішили заспівати арії з опери «Колобкові мандри». Поміркуй, чи правильно вони обрали казкових персонажів. Поясни.

Опера — спектакль, зміст якого розкривається за допомогою співу та гри оркестру.

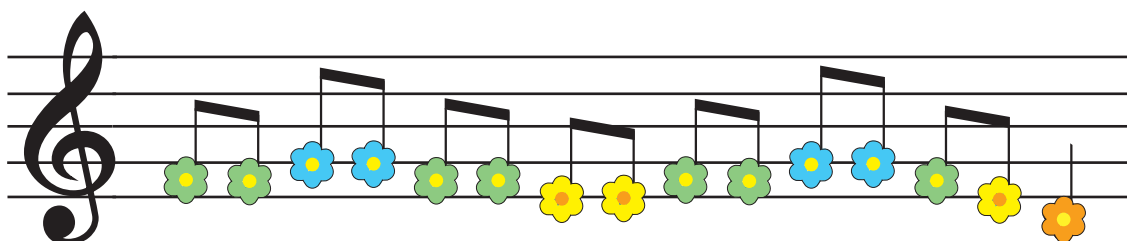

АРІЯ ТІСТА З ОПЕРИ-КАЗКИ «КОЛОБКОВІ МАНДРИ»

Музика *Н. Барабаш*

Я вте-чу, вте-чу із ді-жки і не бу-ду ко-лоб-ком.

Під-ве-дусь мер-щій на ніжки і бі-гом, бі-гом, бі-гом.

Поміркуй, якими голосами можуть заспівати свої арії персонажі опери-казки про Колобка. Які інструменти можна використати для супроводу пісні Зайчика, Лисички, Ведмедя та Вовка?

Зіграйте з друзями казки «Колобкові мандри» в ролях. Заспівай арію із цієї опери.

20. ВЕСЕЛИЙ МАНДРІВНИК НА ОПЕРНІЙ СЦЕНІ

Художники оздоблюють сцену для опери чи балету, драматичної або лялькової вистави. Вони малюють декорації, завдяки яким ми дізнаємося, де й коли відбувається дія. Приміром, у хатинці чи на квітковій галявині, у старовинному замку чи на площі сучасного міста.

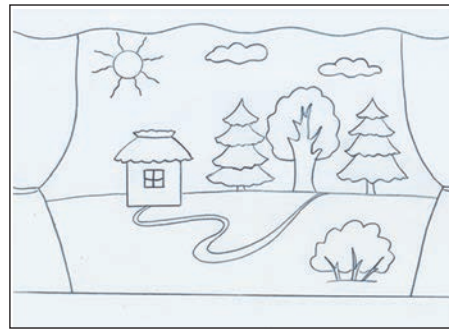
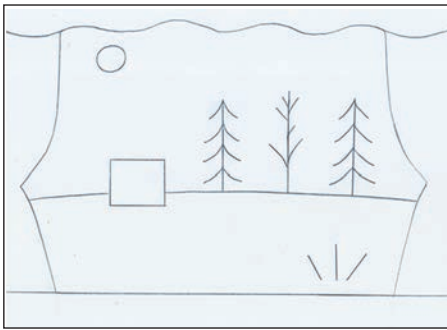
Декорації — художнє оформлення сцени — допомагають зрозуміти зміст вистави.

Опиши, як оформлено сцену. Де і коли відбувається вистава? Як це можна визначити за декорацією? Пофантазуй і уяви, якими мають бути декорації, якщо дії відбуваються в дрімучому лісі, святковому залі палацу.

Створи декорацію до опери-казки «Плескачик».

Визнач, що на сцені розміщено ліворуч, а що — праворуч, що — ближче, а що — далі.

Придумай декорацію до вистави-казки «Рукавичка».

21. ВЕСЕЛИЙ МАНДРІВНИК У ТЕАТРІ ТА КІНО

В опері актори розмовляють із глядачами мовою музики. Зі сцени лунають різні голоси. Групи з кількох виконавців утворюють **ансамбль**. Коли ж співають багато музикантів — звучить **хор**.

 Створи із друзями власну оперу-казку. Розподіліть ролі: Колобок — хлопчик, Лисичка — дівчинка. Пісні інших персонажів заспівайте ансамблем.

Колобок: «На сметані мішаний, на віконці студжений, в мене кругленький бочок. Я — веселий Колобок». **Ведмідь:** «Я волохатий, клишоногий, мед люблю і сплю в барлозі». **Вовк:** «Я сірий та ікластий і можу вівцю вкрасти». **Лисиця:** «Я руда, низького зросту, хитра я і довгохвоста». **Зайчик:** «У мене швидкі лапки й куций хвіст, а також довгі вушка й чорний ніс».

Казку про Колобка можна подивитися у мультфільмах. Цікаво, які ж чарівні перетворення відбудуться з ним завдяки мові кіно?

Музика і вірші *О. Шевченка*. М/ф «Колобок» із серії «З любов'ю до дітей».

Чим відрізняються мультфільми про Колобка? Порівняй його пісеньки з різних фільмів (характер, темп, супровід). Яка з них тобі більше сподобалася?

На дозвіллі разом з дорослими переглянь в інтернеті різні мультфільми про Колобка. Підспівуй героєві.

21. ВЕСЕЛИЙ МАНДРІВНИК У ТЕАТРІ ТА КІНО

Завітаймо до театру ляльок, де головними героями вистав є ляльки.

Ляльками-акторами керують талановиті люди — **ляльководи**. Вони прикріплюють ляльок на руку або паличку.

Художник театру ляльок створює персонажів відповідно до характеру кожного з них.

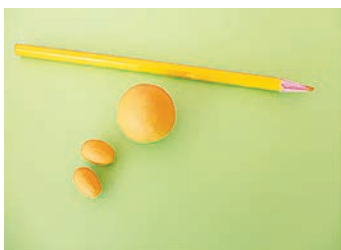

Якою має бути лялька, щоб її було добре видно зі сцени в театрі? Поміркуй, як ляльки рухаються.

Найвиразнішим елементом ляльки-актора є голова. Її можна пошити з тканини, хутра або зліпити з пластиліну. Ти можеш самотійно або з допомогою дорослих створити свій маленький пластиліновий театр ляльок.

Зліпи з пластиліну одного з персонажів казки «Колобок». Готову фігурку прикріпи до олівця.

Уяви, що Колобок не зустрів Лисички в лісі. Придумай інше закінчення казки й за бажання намалюй нову пригоду веселого мандрівника.

22. КАЗКОВІ РОЗПОВІДІ

Оркестр завдяки особливому звучанню музичних інструментів може передати характери казкових персонажів: добрих і злих, веселих і сумних. Наприклад, звуками арфи можна передати плескіт хвиль річки, якою мандрує Івасик-Телесик.

М. Сільванський. Музична казка «Івасик-Телесик» (фрагменти — теми Івасика-Телесика, Змії, плескоту хвиль і передзвону молотів ковалів).

Як за допомогою музики зображено сміливого Івасика-Телесика, злу Змію?

Обери із запропонованих слів ті, що характеризують мелодію кожного персонажа.

грізна

ніжна

весела

гучна

тиха

прозора

бадьора

дзвінка

таємнича

арфа

Люлі-люлі, Телесику,
наварила кулешику,
буду тебе годувати,
весну красну прославляти!

Придумай мелодію до вірша. Поміркую, який має бути її характер. Заспівай пісню у відповідному настрої. Який темп виконання ти обереш?

Швидко

Помірно

Повільно

Темп — це швидкість виконання музики.

Обери інструменти для героїв музичної казки: злої Змії, лагідної матусі, відважного Івасика-Телесика.

Пам'ятай: звучання інструменту має відповідати характеру персонажа.

Розкажи, що нового ти тепер знаєш про можливості оркестру. На дозвіллі переглянь пісню-мультфільм О. Шевченка «Івасик-Телесик». Як музика «розповіла» казку в цьому творі?

22. КАЗКОВІ РОЗПОВІДІ

Завдяки кіноекрану казка «оживає». Героями мультфільмів є намальовані ляльки або спеціальні ляльки-актори. Їх художники створюють із різноманітних матеріалів: пластиліну, глини, паперу.

Пригадай героїв українських мультфільмів.

Героя якої казки відтворено у фонтані? Пофантазуй, яку музику можна почути у струменях води — веселу чи сумну.

М/ф «Потяг у казку» (із серії «З любов'ю до дітей»).

Яких героїв казок ти впізнаєш у мультфільмі?

Героїв дитячих мультфільмів можна намалювати олівцями або фарбами, створити за допомогою пластиліну чи комп'ютера.

Намалюй або виліпи одного з героїв казки «Івасик-Телесик» (художні матеріали за вибором).

Чим відрізняються мальовані та лялькові мультфільми?

23. КАЗКОВІ РОЗПОВІДІ

Сьогодні ти знову потрапиш у музичну казку. Головним її героєм буде чарівна весняна квітка — пролісок. Люди полюбили його за ніжність і красу.

Пригадай кольори та звуки весни. Який настрій вони викликають?

М. Чембержі. «Казка про синій пролісок».

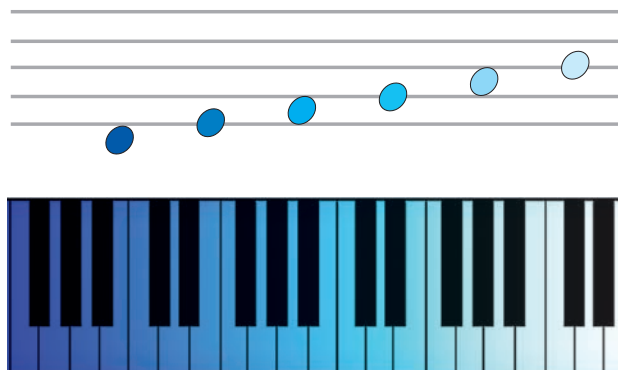

Скільки музичних інструментів виконували твір? Який з них виконує мелодію тендітного проліска? Як завдяки лише музиці можна зрозуміти зміст казки?

Щоб передати в музиці ніжність і лагідність, композитор використовує **високий регістр**. Ці звуки можна порівняти зі світлими кольорами. Для відтворення суворості та грізності музика звучить у **низькому регістрі**. Звуки подібні до темних кольорів.

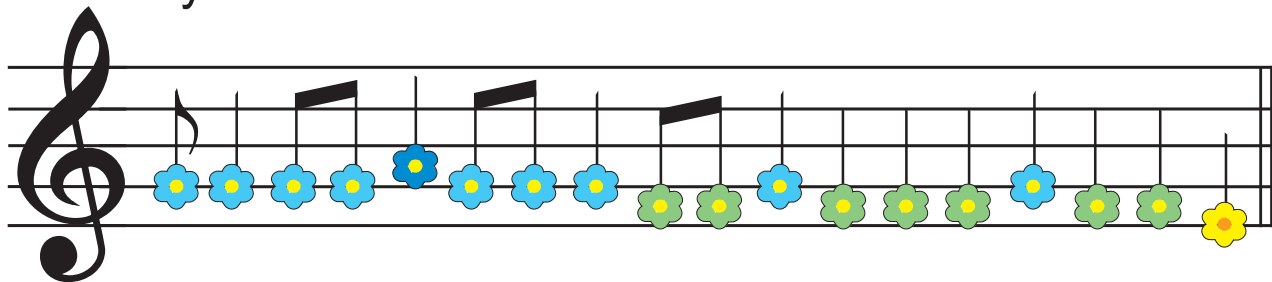
фортепіано

ПРОЛІСОК

Музика А. Олейнікової Слова Н. Іванової

В зи-мо-вій ха-тин-ці на бі-лій пе-рин-ці про-лі-сок ма-лень-кий

З яким настроєм слід виконувати пісню? Як рухається мелодія? Покажи рукою.

М/ф «Квіти дружби» (із серії «Уроки тітоньки Сови»).

Які види мистецтва «зустрілися» в мультфільмі? Уяви, що його герої заспівали. У якому регістрі звучатимуть голоси ведмедиці, тітоньки Сови, Неслуха?

Поспостерігай, у якому регістрі звучать голоси різних пташок, твоїх домашніх улюбленців.

23. КАЗКОВІ РОЗПОВІДІ

Навесні на галявині з'являються перші квіти — проліски, у горах — яскраві крокуси.

Розглянь картину. Якими за розміром зображені первоцвіти на першому плані, а якими — вдалині?

Предмети, розташовані на передньому плані картини, виглядають більшими і яскравішими. На задньому плані, навпаки, — меншими і не такими яскравими.

Якого кольору первоцвіти на світлинах? Знайди з-поміж них проліски.

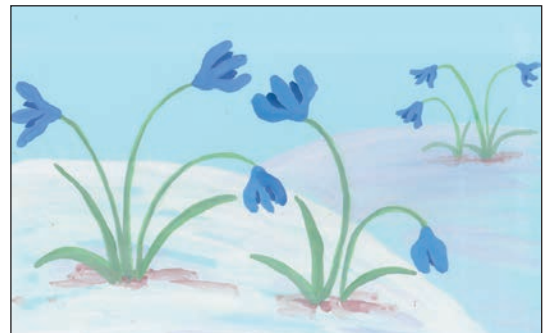
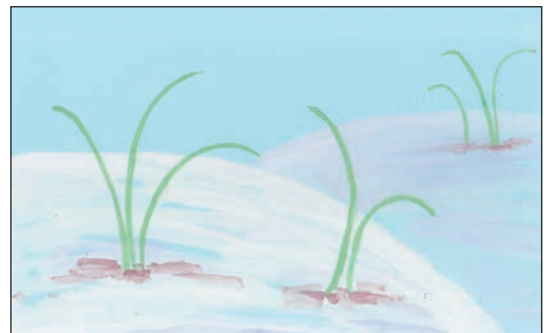
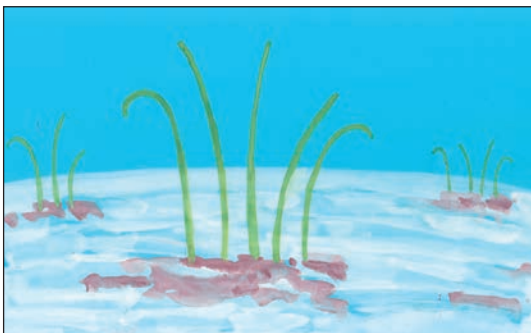
Допоможи Лясольці пояснити, як художниця зобразила первоцвіти на передньому плані і вдалині — на задньому.

На тонованому папері намалюй первоцвіти (гуаш).

Варіант 1

Варіант 2

! Не зривай первоцвітів! Бережи природу!

Які кольори переважають у природі навесні?
Посади разом із друзями біля школи первоцвіти.

24. КРАСА І ЗДОРОВ'Я

Відомо, що весела енергійна музика піднімає настрій і бадьорить, а повільна й тиха — заспокоює. Люди слухають музику, щоб покращити настрій, зняти втому, поліпшити своє здоров'я.

Ф. Шуберт. «Вечірня серенада». Ж. Бізе. Марш Тореадора з опери «Кармен».

Який характер прослуханої музики? Як вона впливає на твій настрій?

Для здоров'я корисно займатися спортом. Деякі види спорту (художня гімнастика, фігурне катання, синхронне плавання) пов'язані з музикою.

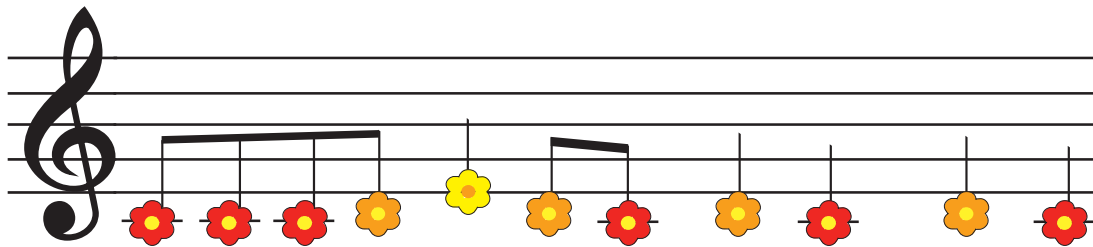

М/ф «Крижане серце» (фрагмент з фігурним катанням).

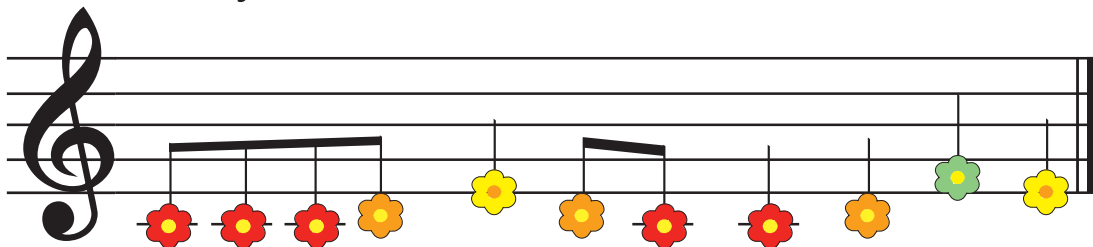

ПІСНЯ ПРО ЗАРЯДКУ

Музика *О. Янушкевич* Слова *М. Ясакової*

Роз-бу-ди-ло со-неч-ко нас з то - бо - ю.

По-ве-ло нас со-неч-ко за со - бо - ю.

Пісню може виконувати одна людина — **со-ліст**, а може — хор.

Який фрагмент пісні про зарядку може виконувати соліст, а який — бажано співати хором.

З допомогою дорослих добери бадьюру музику для виконання ранкової зарядки.

24. КРАСА І ЗДОРОВ'Я

Як образотворче мистецтво впливає на людину? Насамперед кольором. Один колір може заспокоїти, інший — роздратувати. Наприклад, у кімнаті, де панують темні та холодні кольори, людина почуває себе пригніченою.

Теплі і світлі кольори, навпаки, надають святковості, радості. **Жовтий і помаранчевий** ніби зігрівають, посилюють гарний настрій. **Червоний** — дуже активний, він збуджує.

Які кольори переважають на ілюстраціях? Який настрій вони в тебе викликають?

Відомо, що на здоров'я людини, окрім спорту, впливає правильне харчування. Тому завжди слід уживати багато овочів і фруктів. Нерідко художники зображують їх на картинах.

Назви зображені на картинах овочі й фрукти. Визнач кольори, які переважають.

Роздивись композиції, які створили твої однолітки. Пофантазуй: виготов смачну й корисну композицію.

Удома створи фруктові композиції, які викликають апетит. Пригости смачною красою рідних і друзів.

25. ВЕЛИКОДНІ ДИВА

На радісну весняну пору припадає одне з найвеличніших свят — Великдень. Не можна уявити його святкування без **писанки** — розмальованого візерунками яйця.

Що відбувається на картині? Де це відбувається? Як одягнені зображені жінки та діти? Як прикрашена до свята оселя?

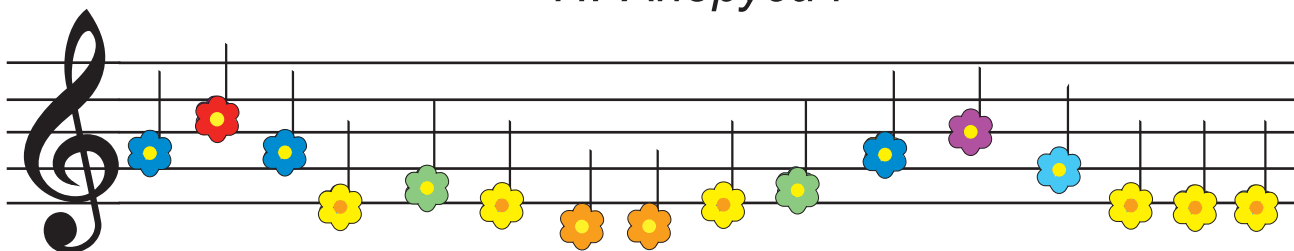

Розкажи про свято Великодня за картиною. Який настрій панує? Як вітаються люди? Яка музика дзвонів лунає із церкви? опиши народні костюми, у які одягнуті українці. Поцікався, як святкують Великдень у твоєму рідному краї.

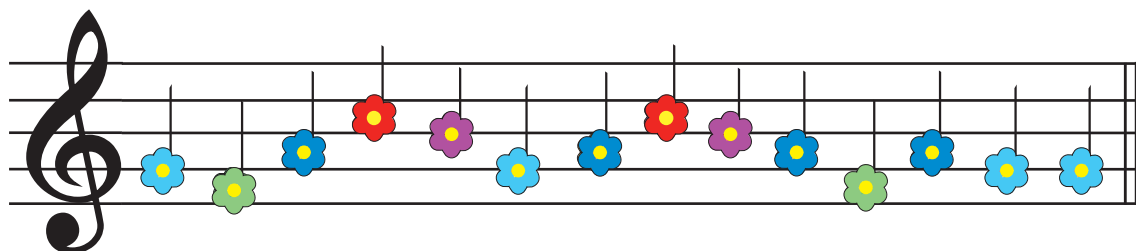

ПИСАНКА

Музика *М. Катричка* Слова *В. Кленця,
Н. Андрусич*

Не-су по-двір'-ям пи-сан-ку гар-не-сень-ко роз-пи-са-ну,

у ме-не на до-лонь-ці во-на, не-на-че сон-це.

Порівняй настрої пісні з настроями, що панують на картинах.

Мелодія пісень складається з окремих частин — фраз.

Музична фраза — це закінчена музична думка.

На дозвіллі придумай власну пісеньку на вірші С. Жупанина. Подаруй її любій матусі.

Ввечері матуся нас чарує,
писанки на виставку малює.
Віск черпає пищиком із блюдця,
очі мами лагідно сміються.

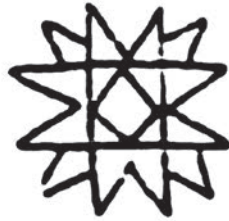

25. ВЕЛИКОДНІ ДИВА

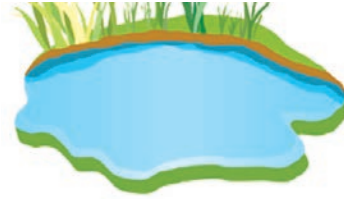
З давніх-давен на Великдень українці розмальовували писанки. Їх прикрашали красивими візерунками, прадавніми знаками.

сонце

ружа

вода

Які візерунки намальовані на писанках? Які кольори переважають?

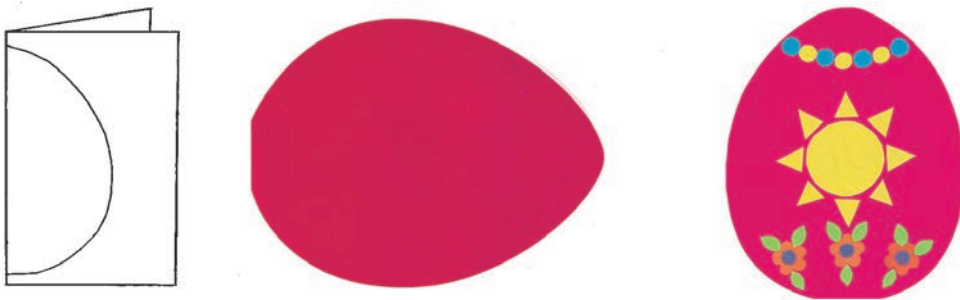
Розглянь, як можна розмістити знаки на писанках.

Створи Великодню писанку.

Варіант 1. Виріж писанку з кольорового паперу.

Прикрась її красивим візерунком (аплікація).

Варіант 2. Намалюй ескіз писанки за зразком або власним задумом.

Подаруй свою писанку з кольорового паперу друзям.

26. НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

Люди здавна співали пісні, прикрашали одяг. Мистецтво, створене народом, не має автора і називається **народним**.

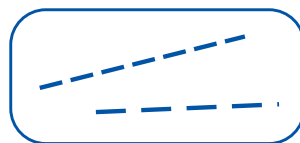
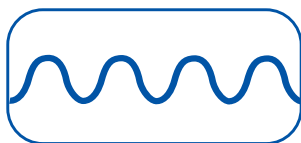
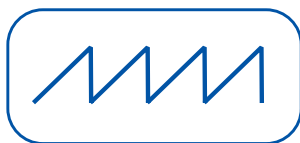
Колискова (обробка А. Авдієвського). Я. Степовий. Колискова.

Хто виконує колискові? Яка з них вокальна, а яка — інструментальна?

Знайди ритми на картині, відтвори ритм колискової. Яка лінія відповідає мелодії колискової?

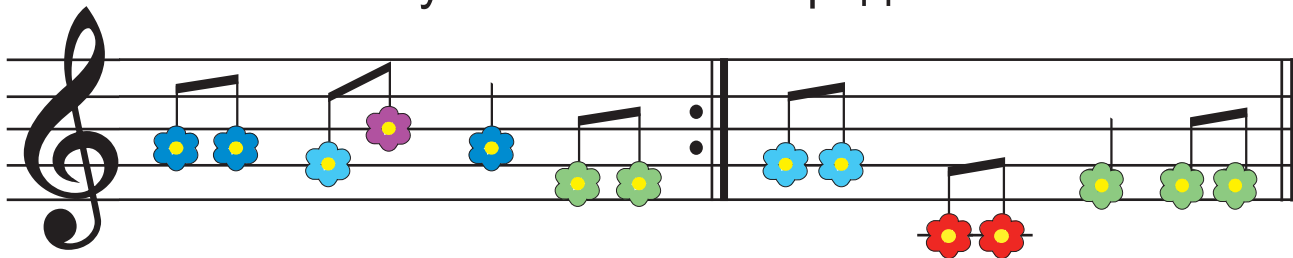

Які українські народні пісні ти знаєш? Заспівай улюблену пісню.

ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО

Музика і слова народні

Вий-ди, вий-ди, со-не-чко, на на-ше по-двір'ячко.
на ді-до-ве по-ле-чко,
на ба-би-не зі-лля-чко,

! Співаючи веснянку, чітко вимовляй слова. Між музичними фразами не забувай брати дихання.

Українська народна пісня «Сонечко» (обробка В. Барвінського).

Чи впізнаєш ти мелодію? Як змінилася народна пісня? Який настрій музичного сонечка?

Розкажи друзям про народну творчість.

26. НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ

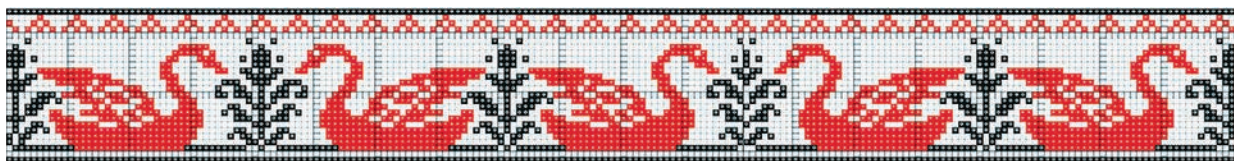
Усе, що нас оточує, — посуд, меблі, одяг — майстри робили не лише зручним, а й красивим. Вишиванки — це також народна творчість.

Як майстри прикрасили сорочки-вишиванки?

Звичайні речі можна перетворити на витвори мистецтва, якщо оздобити їх **орнаментом**.

В орнаменті всі елементи ритмічно повторюються. Вони можуть бути різними за розміром, формою та кольором.

Знайди орнаменти, які прикрашають український одяг.

Варіант 1–2. Створи орнамент для розпису своєї чашки. Пальчиком утвори відбитки-ягідки, пензликом домалюй гілочки та листочки.

Варіант 3. Колективна робота. З'єднайте смужки з орнаментами.

Варіант 1

Варіант 2

Варіант 3

Розглянь орнаменти на різних речах удома. Розкажи, з яких елементів вони складаються.

27. НАРОДНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ІГРАШКИ

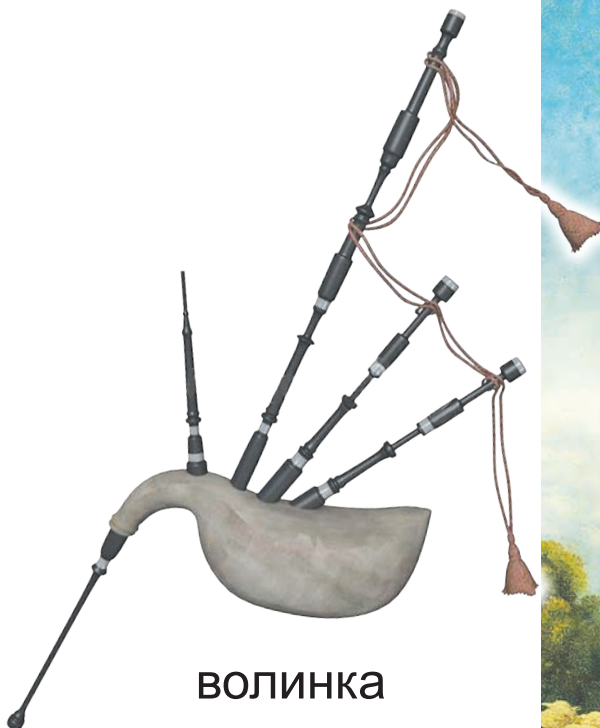
Народну музику виконують на різних музичних інструментах. У багатьох народів Європи набула популярності волинка. Українці називають цей інструмент коза або дуда.

Гра на волинці (дуді). Й. С. Бах. «Волинка».

Як у музиці відтворено звучання волинки? Чи подобається тваринам на картині гра хлопчика? Поясни.

волинка

Українськими народними музичними інструментами є бандура, сопілка, бубон та інші.

До народних інструментів належать також свищики. Завдяки ним діти висвистували, як соловейки, зозульки, синички. Такими свищиками в Україні колись закликали весну.

бандура

З яких матеріалів виготовлені свищики на світлинах? Як ти гадаєш, чому?

Придумай до вірша про весну мелодію. Заспівай її із власним супроводом.

У нашому дворі стоїть весна така,
що навіть зацвіла мітла сніговика!

Анатолій Костецький

Звуки «с», «ш» співай коротко й чітко!

Якщо в тебе вдома є свищики, разом із друзями створи весняний пташиний хор.

27. НАРОДНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ІГРАШКИ

Багато народних майстрів захоплюються виготовленням та оздобленням іграшок. Іграшки створюють із соломи, шують із тканини, вирізають із дерева, ліплять із глини.

Визнач, з якого матеріалу зроблено іграшки.

Які іграшки подобаються тобі найбільше? Чому? Поміркуй, як вигляд іграшки залежить від матеріалу, з якого її виготовлено. Як залежно від цього її можна прикрасити орнаментом?

Однією з улюблених дитячих іграшок здавна були дерев'яні або глиняні свищики. Вони мали форму пташки, дзвінко свистіли чи тьохкали.

 Яких тварин ти впізнаєш у фігурках свищиків? Як вони оздоблені?

 Виліпи з кольорового пластиліну весняну іграшку-свищика та прикрась її.

 Чи є серед твоїх іграшок народні? Розглянь, як вони прикрашені.

28. МИТЦІ-ПРОФЕСІОНАЛИ

Музика може народжуватися під впливом різних почуттів. Наприклад, під час слухання казок. Її створюють **композитори**. Людей, які виконують музику, називають **виконавцями**. Великими колективами виконавців керує диригент. Такого митця-професіонала з паличкою в руках можна побачити на концертах. Від його рухів залежить злагодженість звучання хору чи оркестру.

К. Стеценко. Опера-казка «Лисичка, Котик і Півник» (пісні Котика, Півника, Лисички).

Як композитор завдяки музиці передав характери винахідливого Котика, довірливого Півника, хитрої Лисички?

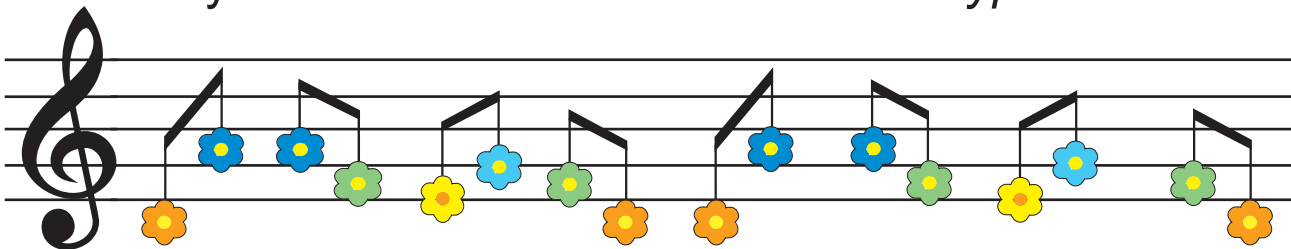

Гра «Оркестр». Створи разом із друзями маленький оркестр. Оберіть диригента, музичні інструменти. Заграйте супровід до пісні, змінюючи темп за рухами диригента.

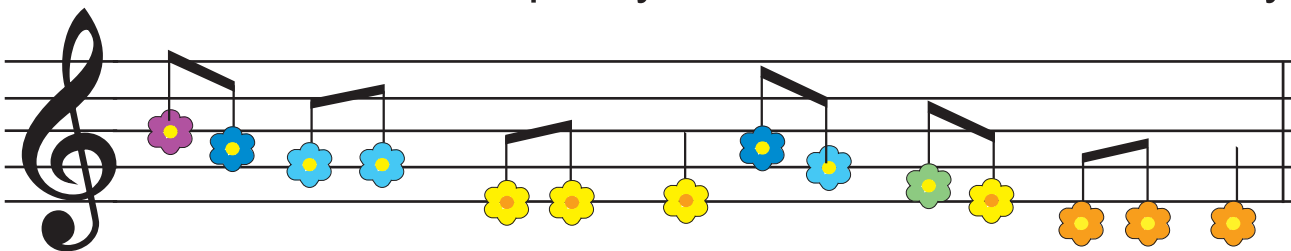

УЗЯЛА ЛИСИЧКА СКРИПКУ

Музика А. Філіпенка Слова О. Журливої

У - зя - ла ли - сич - ка скрипку, сі - ла з но - та - ми під лип - ку,

і то - не - сень - кий сми - чок гра - є, гра - є го - па - чок.

! Виконуючи пісню, слідкуй за чітким промовлянням закінчень фраз.

Яку лисичку змальовано в пісні? У якому темпі її краще виконувати? З якою гучністю? Придумай рухи до пісні. Порівняй лисичок на малюнку. Яка з них відповідає пісні, а яка — опері-казці?

Хто такий композитор? Порівняй характери лисичок із пісні А. Філіпенка «Узяла Лисичка скрипку» та опері-казки К. Стеценка «Лисичка, Котик і Півник».

28. МИТЦІ-ПРОФЕСІОНАЛИ

Красу навколо нас створюють люди різних художніх професій. **Художники** пишуть картини за допомогою фарб та олівців. **Скульптори** створюють об'ємні зображення людей і тварин з різних матеріалів (глини, каменю, металу) — скульптури.

Роздивись скульптури котиків. Який з них тобі подобається найбільше? Який прикрашений візерунками?

Поміркуй, якою за розміром може бути скульптура в парку чи на площі, а якою — в музеї.

Зліпи з пластиліну або солоного тіста котика.

- ! Щоб створити скульптуру тварини, спочатку визнач, з яких основних частин складається її тіло. Розміри частин тіла також мають бути узгоджені між собою.

Які скульптури тобі відомі? Де вони розташовані?

29. ДО ВЕРШИН МАЙСТЕРНОСТІ

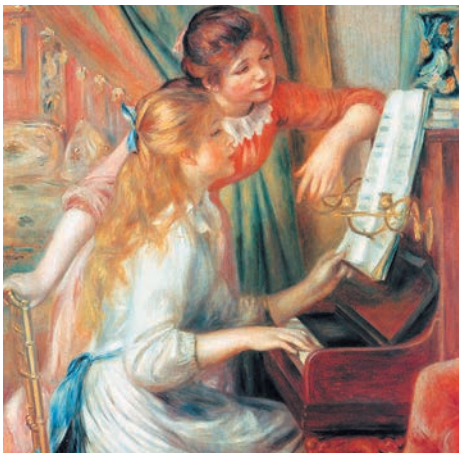
Щоб стати митцем, потрібно багато й наполегливо вчитися. Композитори, диригенти, музиканти-виконавці вчаться у музичних школах, академіях.

К. Дебюссі. «Доктор Gradus ad Parnassum» («Шлях до Парнасу»). Н. Нержанківський. «Івасько грає на чельо».

Як композитори «розповіли» про маленьких музикантів, що вправляються в грі на інструментах? Поміркуй, чого навчаються дівчатка на картинах.

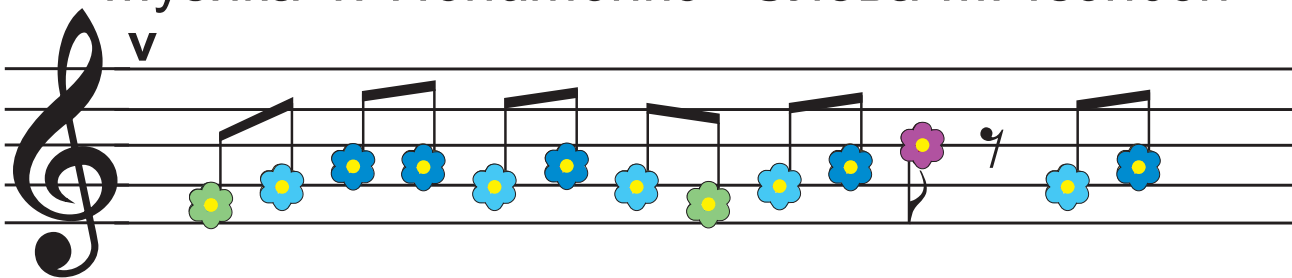
Робота в парах. Виконай з однокласником (однокласницею) ритмічну послідовність на ударних інструментах.

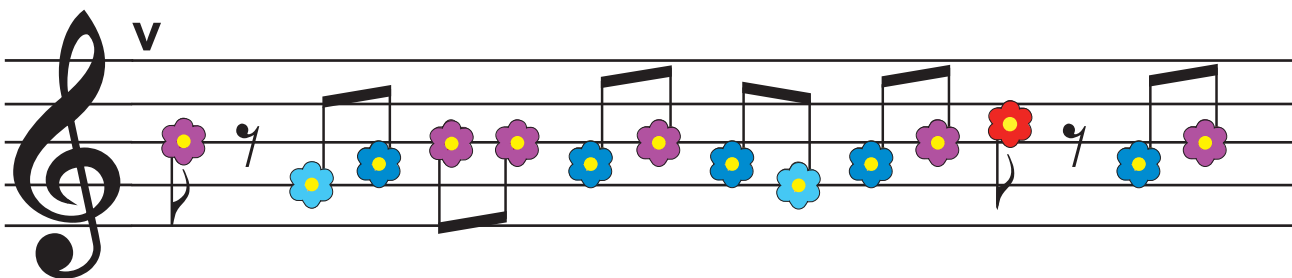

УРОК

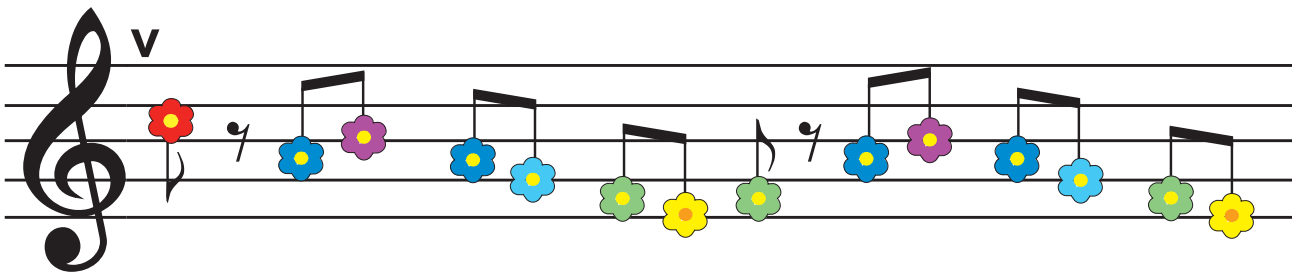
Музика *Т. Попатенко* Слова *М. Івенсен*

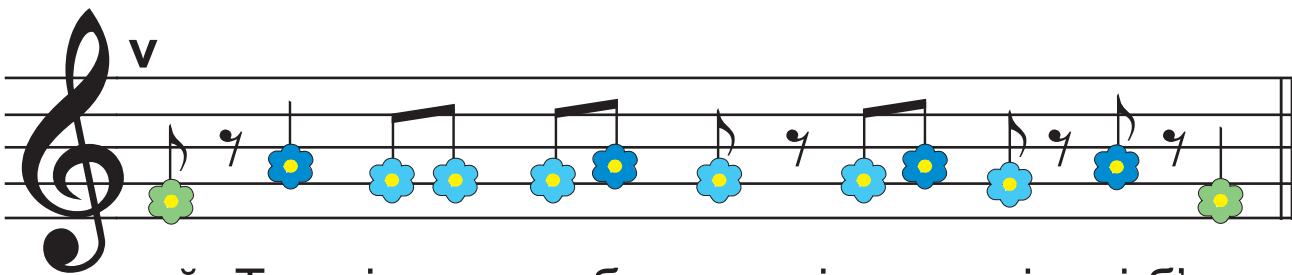
Хмарка в не-бі, а по лу-зі, по тра-ві – тінь пли-

-ве. Ляль-ки вчать у-важ-но бук-ви: «А-бе-ве, а-бе-

-ве». Віт-ре, нам не за-ва-жай і сто-рін-ки не гор-

-тай. Ти слів не роз-бе-реш, тіль-ки всіх зі-б'єш.

Виконай разом з друзями пісню в ролях.

Що потрібно робити, щоб стати музикантом-професіоналом?

29. ДО ВЕРШИН МАЙСТЕРНОСТІ

Художники навчаються у спеціальних навчальних закладах — художніх школах та академіях. Тут вони набувають майстерності створення картин, скульптур.

За допомогою різних художніх засобів митці показують довкілля в усій його красі. Нерідко вони фантазують, створюючи вигаданий світ.

Порівняй зображення. Яке з них реальне, а яке — вигадане, мов казкове? Які кольори використали художники? На якому з намальованих півників є орнамент? Розглянь, як можна прикрасити зображеного птаха.

Намалюй чарівного птаха на калині. Прикрась його яскравими візерунками.

Дізнайся, хто з твоїх близьких і знайомих навчався в музичній або художній школі.

30. МИСТЕЦЬКА ПОДОРОЖ ДО ЄВРОПИ

Давайте познайомимося з мистецтвом різних європейських країн. Помандруймо до однієї із сусідніх країн — Польщі.

Улюбленим танцем поляків є **полонез**. Рухи пар, що танцюють, плавні, хода помірна і велична.

Ф. Шопен. «Полонез».

Визнач характер танцю. З ким ти хочеш виконати цей парний танок?

Завітаймо до сонячної Італії. Ця країна знаменита на весь світ своїми геніальними художниками й оперним мистецтвом.

Італійська народна пісня «Санта Лючія».

Який характер пісні? Чи відповідає він настрою картини?

У багатьох європейських країнах набула поширення весела пісенька про каченят. Співаючи її різними мовами, діти залюбки танцюють, уявляючи себе кумедними каченятами.

Т. Вернер. «Танок маленьких каченят» (виконання дітей різними мовами).

Придумай танцювальні рухи до музики.

М/ф «Танок маленьких каченят».

Поцікався, хто з твого оточення відвідував європейські країни.

30. МИСТЕЦЬКА ПОДОРОЖ ДО ЄВРОПИ

Подорожуючи різними країнами, ми часто купуємо подарунки на згадку — сувеніри. У цих виробках відображено художні традиції різних народів.

Італія

Болгарія

Швеція

Норвегія

Франція

Розглянь, із яких матеріалів виготовлені сувеніри. Що ти знаєш про ці країни?

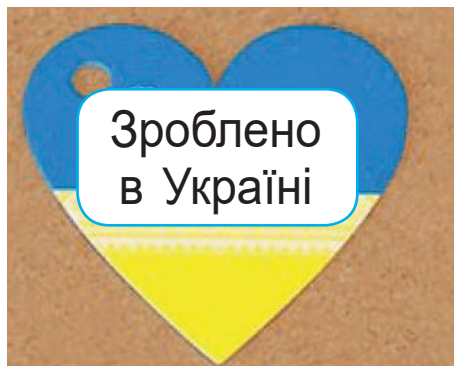
Серед українських сувенірів поширені писанки, вишиті рушники, ляльки в національних костюмах, яскраво розписані вироби з дерева або глини — коники, баранчики тощо.

Створи український сувенір, прикрась його й подаруй другові або подружці з європейської країни.

Організуйте виставку-ярмарок зі своїх кращих робіт. Придумайте рекламу, виготовте цінники.

ПЕРЕВІР СЕБЕ!

Завдання Лясольки:

1. Пригадай і виконай вивчені пісні. Яка з них стала твоєю улюбленою? Заспівай її.
2. Назви музичні інструменти. Обери українські народні інструменти для ансамблю.

3. Які ти знаєш танці? Який танець подобається тобі найбільше?

4. Порівняй оперу й балет: знайди спільне та відмінне. Наведи приклади з прослуханих творів.

Завдання Барвика:

1. Назви інструменти художника.

2. З яких матеріалів виготовляють народні іграшки?

3. Знайди серед ілюстрацій орнамент.

4. Чим картини відрізняються від скульптур?

Завдання **Лясольки** та **Барвика**:

1. Добери до картин музичні твори, подібні за настроями.

2. Які види театру ти знаєш?

3. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині.
Яке слово «зайве»?

декорація

опера

орнамент

скульптура

хор

театр

ритм

оркестр

балет

диригент

мультфільм

композитор

колір

музична

образотворча

театральна

4. Визнач настрій сонечок і пригадай музичні твори з подібними настроями.

СЛОВНИЧОК

Абетка Лясольки

Диригѐнт — керівник оркестру, хору.

Композійтор — людина, яка створює музику.

Оркѐстр — великий колектив музикантів.

Соліст — співак, музикант або танцюрист, який один виконує сольну партію (соло).

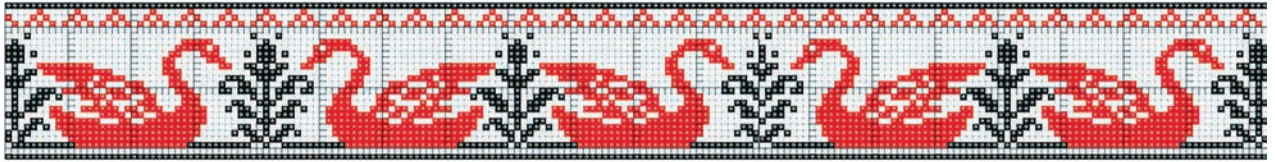
Темп — швидкість виконання музики: рухливо, повільно, помірно.

Хор — великий колектив співаків.

Абетка Барвика

Орна́мент — візерунок, що повторюється, яким прикрашають різні предмети і споруди.

Ску́льптор — людина, яка створює об'ємні зображення з різних матеріалів (глини, каменю, металу).

Абетка **Лясольки** і **Барвика**

Балёт — вистава, зміст якої розкривається за допомогою танцювальних рухів під музику.

Декора́ція — художнє оформлення сцени до вистави.

О́пера — спектакль, зміст якого розкривається за допомогою співу та гри оркестру.

Теа́тр — вид мистецтва, а також місце, де відбувається театральна вистава.

НОТНИЙ ДОДАТОК

(текст для читання дорослими)

ПІСНЯ ПРО ЗАРЯДКУ

Музика О. Янушкевич Слова М. Ясакової

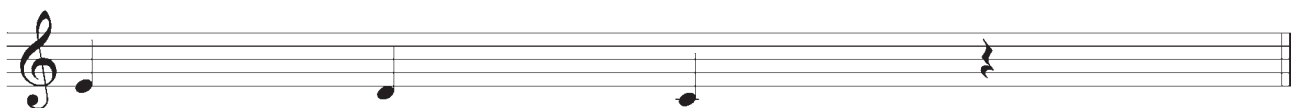
1. Роз-бу-ди-ло со-неч-ко нас з то-бо-ю по-ве-ло нас со-неч-ко

за со-бою. Хлоп-чи-ки й дів-чат-ка я і ти, ро-би-мо за-ряд-ку

раз, два, три, раз, два, три, раз, два, три, ро-би-мо за-ряд-ку

раз, два, три!

2

Ручками до сонечка потягнулись,
весело всі сонечку усміхнулись.
Плещемо в долоні я і ти,
прокидайтесь, соні, раз-два-три.

ДВА ПІВНИКИ

Музика і слова народні

Швидко

Два пів - ни-ки, два пів - ники горох моло-

ти - ли, дві ку - рочки -чу-ба -рочки до млина но-

си - ли. Цап ме-ле, цап ме-ле, ко-за за-си-

па - є, а маленьке ко-зе-нят-ко на скрипочці

гра - є.

2. Танцюй, танцюй, зозуленько,
ніженьками туп, туп.
Татусенько з матусею
принесуть нам круп, круп.
А вовчок-сірячок з лісу виглядає,
на маленьке козеняткоскоса поглядає.

СНІЖИНКИ

Музика Я. Степового Слова народні

Пожвавлено

Ми бі - лі - ї сні - жи - ноч - ки із не - ба ца - рини. Ле -

ге - нькі, як пу - ши - ноч - ки, ле - ті - мо всі сю - ди!

1

Ми — білії сніжиночки
із неба-царини.
Легенькі, як пушиночки,
летімо всі сюди!

2

Ось хмаронька сіренькая,
вона була наш дім,
ми з неї всі спустилися,
тут сядьмо, відпочнім.

3

Лягти на землю хочеться,
а вітерець лихий
все віє, розганяє нас,
нум, швидше полетім!

ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО

Музика і слова народні

Рухливо, ласкаво

Вийди, вийди, сонеч-ко, на ді - до-ве полечко,

на ба- би - не зіл-ляч-ко, на на-ше по - двір'ячко.

1

Вийди, вийди, сонечко,
на дідове полечко,
на бабине зіллячко,
на наше подвір'ячко.

2

На весняні квіточки,
на маленькі діточки.
Тут вони граються,
тебе дожидаються.

УРОК

Музика *Т. Попатенко* Слова *М. Івенсен*

Жваво

Хмарка в не-бі, а по лу-зі, по траві тінь пливе. Ляльки
вчать уважно букви: «А-бе-ве, а - бе - ве». Вітре,
нам не за-важай і сто - рінки не гор - тай. Ти
слів не роз-бе-реш, тільки всіх зі - б'еш.

2

Підійшло кача поважно,
підійшло: «Кря, кря, кря!»
І давай щипать відважно
корінець букваря.
— Ти, кача, не заважай,
ляльок з толку не збивай.
Не «кря-кря-кря», а як?
«А-бе-ве» — ось так!

3

Ось коза стук-стук копитцем.

Тут хіба ждуть тебе?

— Я коза, я хочу вчиться
бе-бе-бе, бе, бе, бе!

— Ти, коза, не заважай,
ляльок з толку не збивай!

Не «бе-бе-бе», а як?

«А-бе-ве» — ось так!

4

Причепилося телятко,

і собі: «Му-му-му!» —

От телятко-недоглядко!

Що ти скажеш йому?

— Ти, теля, не заважай,
ляльок з толку не збивай!

Не «му-му-му», а як?

«А-бе-ве» — ось так!

АРІЯ ТІСТА З ОПЕРИ «КОЛОБКОВІ МАНДРИ»

Музика *Н. Барабаш*

Я вте-чу, вте-чу із діж-ки і не бу-ду ко-лоб-ком.

Підведусь мерщій на ніжки і бігом, бігом, бі-гом.

1

Я втечу, втечу із діжки
і не буду колобком.
Підведусь мерщій на ніжки
і бігом, бігом, бігом.

2

Я солодке й пишне тісто
і на місці не всиджу,
в діжці темно, в діжці тісно,
я біжу, біжу, біжу!

УЗЯЛА ЛИСИЧКА СКРИПКУ

Музика А. Філіпенка Слова О. Журливої

Швидко

У - зя - ла ли - сич - ка скрипку, сі - ла з но - та -
ми під лип - ку, і то - не - сень - кий сми - чок
гра - є, гра - є го - па - чок.

1

Узяла лисичка скрипку,
сіла з нотами під липку,
і тонесенький смичок
грає, грає гопачок.

2

Поспішають з лісу звірі —
зайченята темно-сірі,
ще й ведмедики біжать,
хочуть, хочуть танцювати!

З М І С Т

Любі першокласники та першокласниці! 3

РОЗДІЛ II. ЗАГАДКИ ХУДОЖНІХ МОВ

16. Мандри Країною Мистецтв	4
17. Зустріч із театром	8
18. Чарівники балету	12
19. Балет-казка	16
20. Веселий мандрівник на оперній сцені	20
21. Веселий мандрівник у театрі та кіно	24
22. Казкові розповіді	28
23. Казкові розповіді	32
24. Краса і здоров'я	36
25. Великодні дива	40
26. Народна творчість	44
27. Народні інструменти та іграшки	48
28. Митці-професіонали	52
29. До вершин майстерності	56
30. Мистецька подорож до Європи	60
<i>Перевір себе!</i>	64
Словничок	68
Нотний додаток	71

Навчальне видання

МАСОЛ Людмила Михайлівна
ГАЙДАМАКА Олена Василівна
КОЛОТИЛО Оксана Миколаївна

МИСТЕЦТВО

**Підручник інтегрованого курсу для осіб
з особливими освітніми потребами**

(Н 54.1 – Н 54.2)

1 клас

(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Редактор *Алла Кравченко*
Обкладинка, макет, художнє оформлення,
підготовка ілюстрацій до друку *Юлії Куц*
Педагогічні малюнки *Оксани Колотило*
Верстка *Клари Шалигіної*
Коректор *Інна Борік*

Використані репродукції творів образотворчого мистецтва:

С. 4. І. Сколоздра. С. 5. А. Сарнофф. Клоун; А. Маке. Цирк. Атлети, клоуни та мавпочка. С. 14. В. Р. Редондо. Балерина. С. 30. Фонтан «Івасик-Телесик» (м. Львів). С. 34. Ю. Гетьман. С. 35. Ю. Гетьман. С. 38. М. Тимченко. С. 39. К. Білокур. Натюрморт з яблуками; В. Левін. С. 40. Н. Курій-Максимів. Великдень. С. 109. О. Вакуленко. Ішли дівки через двір. С. 48. Ф. Буше. Чабанець, що грає на волинці. С. 56. О. Ренуар. Дівчата за фортепіано; Е. Дега. Урок танцю. С. 58. В. Глущенко. Півень у квітах. С. 60. Ф. Каемерер. Полонез. С. 61. М. Глущенко. Вечірня Венеція.

Формат 84×108/16. Ум. друк. арк. 8,4. Обл.-вид. арк. 4,20.
Тираж 1 349 пр. Вид. №. 0062. Зам. №. 24-07-0902.

ТОВ «Гене́за», вул. Генерала Алмазова, 18/7 (літ. В), офіс 404, м. Київ, 01133, Україна.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7692 від 24.10.2022.

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Максиміліанівська, 17, м. Харків, 61024.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 6847 від 19.07.2019.